

## Ressenyes

Charlotte S. MANEIKIS KNIAZZEH i Edward J. NEUGAARD: *Vides de sants rosselloneses*. Prefaci de Joan COROMINES. Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1977. Vol. I, *Gramàtica, Glossari*, xxii + 212 ps. Vol. II, *Transcripció del text*, 517 ps. Vol. III, *Transcripció del text. Introducció a la tesi de la professora Maneikis Kniazzeb i Índexs*, 537 ps.

En la seva *Gramàtica històrica catalana* (Barcelona 1951), A. Badia i Margarit afirmava, en tractar de situar des d'un punt de vista cronològic els distints dialectes de la llengua catalana que «en el estado del conocimiento que teníamos de ellos parecía que había de afirmarse, en general, que los dialectos del catalán no han tenido, en la evolución histórica de la lengua, un carácter constitutivo (como en el castellano), sino más bien consecutivo: prácticamente se venía a aceptar la fragmentación de la antigua unidad lingüística como resultante de la decadencia literaria que aparece en el siglo XVI» (ps. 65-66). La utilització del temps passat per situar cronològicament aquest estat de coses era determinada, pel canvi que aleshores es produïa en relació amb la qüestió, ja que, d'una banda, els filòlegs, l'any 1951, trobaven, en estudiar els dialectes catalans moderns, multitud de fenòmens que només es podien explicar si llur origen (dels fenòmens i, per tant, dels dialectes) es remuntava a èpoques remotíssimes i, d'altra banda, al fet que Joan Coromines havia publicat, l'any 1945, en el volum III dels *Anales del Instituto de Lingüística* de la Universitat Nacional de Cuyo (Argentina), uns fragments d'unes *Vides de sants rosselloneses* (reproduïdes a *Lleures i converses d'un*

*filòleg* (Barcelona 1971), ps. 276-362), traducció catalana de la *Llegenda àuria* de Jacques de Voragine, escrites entre el 1260, any en què escrivia Jacques de Voragine, i la fi del segle XIII. A l'estudi gramatical que féu Coromines dels fragments que publicava, seguint la versió del manuscrit 44 de la Biblioteca Nacional de París, descobria, amagats sota la uniformitat de la llengua literària, trets lingüístics prou abundants i representatius per a permetre de caracteritzar el dialecte del traductor català —el rossellonès del segle XIII, més allunyat del català i més pròxim a l'occità que en l'actualitat: aproximadament, el que avui dia representa el dialecte del Capcir— en el qual es deixava notar «la llarga lluita entre la influència occitana o nòrdica i l'ascendent que hi tingué sempre el tipus lingüístic català del vessant meridional dels Pirineus» (vol. I, p. 3, de l'edició que comentem).

El valor d'aquelles *Vides de sants rosselloneses*, que Coromines comentava només parcialment —entre altres raons perquè l'ocupació de París pels alemanys li impedí de completar la transcripció del text—, és, des d'un punt de vista filològic, excepcional. Es feia necessari que algú es decidís a publicar l'obra completa. «*En parte por admirar la magnífica unidad de la lengua literaria medie-*

val, en parte por la dificultad de separar los rasgos dialectales antiguos» (Badia, *op. cit.*, p. 66), i en part per desídia de tots nosaltres, hem hagut d'esperar que dos investigadors americans —Ch. S. Maneikis Kniazzezh i E. J. Neugaard, deixebles de Joan Coromines, a la Universitat de Chicago i d'Urban Holmes, a la Universitat de North Carolina, respectivament— omplissin aquest buit tan lamentable i ens oferissin l'edició completa del manuscrit de París —vols. II i III de l'edició que comentem—, acompanyada d'una Gramàtica i d'un Glossari del text —vol. I, ps. 1-73 i 77-212, respectivament—, confrontada amb els altres dos manuscrits catalans que posseïm de la mateixa obra —l'un a Vic i l'altre a Barcelona—, amb el text llatí, i amb les traduccions occitanes —una del segle XIV, a la Biblioteca de Focalquier, i l'altra del segle XV, a la Biblioteca Nacional de París—. L'edició de les *Vides* és molt acurada i no se li poden fer objeccions. L'estu-

di gramatical i el glossari no modifiquen essencialment el treball anterior de Coromines, com els mateixos autors ens expliciten: «D'una manera general remetem a l'estudi gramatical de les *Vides* que va donar Coromines en el seu estudi parcial de 1943 [sic], ps. 293-334, on ja tractà de la major part dels fets gramaticals del llenguatge de l'obra» (vol. I, p. 3), tot i que, pel que fa a la morfologia (ps. 12-70), el nombre de dades i de fets estudiats és més nombrós que en el treball de Coromines. És de lamentar, però, que s'hagi prestat tan poca atenció a la sintaxi del text (ps. 71-73). I que ningú no prengui això com un retret dirigit als autors de l'edició de les *Vides*, sinó com la constatació d'un fet que es repeteix en tots els estudis diacrònics del català: la sintaxi històrica de la nostra llengua és, ara per ara, un camp que ningú no gosa trepitjar.

J. M. NADAL

*Els anarquistes educadors del poble: «La Revista Blanca» (1898-1905).* Introducció i selecció de textos d'E. R. A. 80. Pròleg de Frederica MONTSENY. Barcelona, Curial, 1977. («La Mata de Jonc», núm. 9.) 424 ps.

L'espectacularitat d'algunes de les activitats anarquistes del tombant de segle ha motivat que molta de la bibliografia que s'hi refereix proporcionï visions ben deformades i parcials —partidistes o, simplement, mogudes per la comercialitat del tema— que contrasten amb la riquesa i la complexitat d'idees, actituds i propostes de la vintena d'anys que precedeixen i preparen la fundació de la CNT. Per això cal destacar aquest treball antològic preparat pel grup tolosà E.R.A. 80 (*Equipe de Recherche Associée au C.N.R.S.* núm. 80). Es tracta d'una antologia de textos extrets de la primera època (de Madrid) de «La Revista Blanca», precedida d'un pròleg de Frederica Montseny i d'una introducció a la revista i, en general, al pensament anarquista local feta pel mateix grup col·lector. Els textos triats han estat publicats en la seva llengua original (castellà), tot i que el llibre és escrit (suposo que traduït, encara que no consta) en català. La no traducció dels textos es justifica, suposo, per la voluntat de conservar el caràcter documental del recull (cosa que, en aquest cas, crec molt secundària). Així, amb textos introductoris, encapçalaments i notes en català, tenim un ampli ventall d'articles signats per dirigents i pensadors anarquistes o per intel·lectuals anarquitzants que hi col·

laboraren. Ordenat en grans apartats que van des dels textos programàtics i ideològics als tàctics, artístics i literaris, el conjunt constitueix una veritable introducció al pensament àcrata, l'actualitat i la força del qual han quedat ben remarcades.

E.R.A. 80 ha fet una aproximació mogut per una evident simpatia —ben al contrari d'alguns dels nostres historiadors del període— i ha triat una colla de textos seguint un doble criteri de representativitat d'època i d'actualitat que, en aquest cas concret, agermana «dues preocupacions no sempre contradictòries». Val la pena, doncs, de remarcar-ho: la simpatia que els ha moguts s'ha vist completada per una honestat professional remarcable.

Aquesta doble característica fa que el llibre tingui, de bones a primeres, un dels aspectes que cal exigir a tota historiografia amb cap i peus: la dimensió d'actualitat que no la faci un estudi mort i inútil. Cert que aquesta visió del present ha superat la comprensió del passat, però en tant que aquest s'ha vist traduït en la selecció dels textos, s'ha mostrat amb aquella riquesa i ductilitat que fa que un pensament no sistemàtic com és l'anarquista sigui capaç de donar resposta coherent a qualsevol realitat humana.

Dic això perquè la introducció d'E.R.A.